

УДК 027.022(477):[002.1:908]:004
DOI: 10.31866/2616-7654.11.2023.282666

ФОРМУВАННЯ КРАЄЗНАВЧИХ ЕЛЕКТРОННИХ РЕСУРСІВ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ ДІЯЛЬНОСТІ ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ

*Людмила Прокопенко,
кандидатка культурології, доцентка,
Київський національний університет
культури і мистецтв
(Київ, Україна)
e-mail: lyudmila976@ukr.net
ORCID: 0000-0003-0657-4550*

Метою статті є аналіз формування краєзнавчих електронних ресурсів як пріоритетного напрямку діяльності публічних бібліотек України.

Методи дослідження ґрунтуються на загальнонаукових принципах об'єктивності і системності, комплексності та усебічності пізнання. Використання формально-логічного і соціально-комунікаційного підходів сприяли досягненню поставленої мети.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні важливості активізації роботи з формування краєзнавчих електронних ресурсів українськими публічними книгозбірнями, що у перспективі стане вагомим складником Національної електронної бібліотеки України.

Основні висновки. Нагальним питанням для всіх публічних бібліотек країни є управління краєзнавчими електронними ресурсами. Саме тому надзвичайно важливо зосередити увагу на питаннях формування зведених електронних каталогів, розробці механізму інтеграції електронних бібліотек та підготовці єдиного плану оцифрування видань із краєзнавства. Сьогодні важливо забезпечити дійову координацію та комунікацію між провідними бібліотеками держави з підготовки єдиного плану діючих і запланованих проєктів, визначення стратегії розвитку та вироблення практичних рекомендацій подальшої розбудови краєзнавчих електронних ресурсів. Об'єднання всіх електронних бібліотек країни в інтегровану корпоративну систему «Національна електронна бібліотека України» сприятиме у подальшому оптимізації витрат на її формування і підвищить ефективність організації комунікаційних процесів. Завдяки створенню цього інтерактивного цифрового простору з'являться ширші можливості реалізації різних моделей функціонування інформаційного простору країни, у тому числі бібліотек, архівів, музеїв. Ця нова інноваційна парадигма передбачає електронну, сервісну та партнерську моделі роботи. Також це слугуватиме зміцненню почуття єдності з усім інформаційним співтовариством, підноситиме мотивацію зробити свій внесок у розбудову бібліотечної сфери.

Ключові слова: краєзнавчі електронні ресурси; краєзнавча діяльність публічних бібліотек України; Національна електронна бібліотека України; оцифрування; партнерство; публічні бібліотеки; цифровізація.

ВСТУП

Останнім часом в Україні відбуваються кардинальні перетворення в усіх сферах суспільно-політичного, економічного та культурного життя. Демократизація суспільства, зростання громадянських інституцій, перехід до ринкових економічних відносин із переважною орієнтацією на західного споживача, широка інформатизація на основі впровадження новітніх комп'ютерних технологій та цифровізація, яка відбувається на її основі, поставили перед українськими бібліотеками важливе питання щодо вибору шляхів адаптації до сучасних суспільних викликів.

Важливо, що в умовах глобальних перетворень зростає роль публічної бібліотеки, адже саме вона обслуговує всі верстви населення, задовольняючи універсальні потреби і запити своїх користувачів на документи, інформацію, дозвілля, інший широкий спектр сучасних бібліотечних послуг, які вони надають на основі своїх універсальних фондів, техніко-технологічних можливостей та компетенцій фахових працівників.

Нині поширеним явищем є формування електронних бібліотек (ЕБ) краєзнавчої тематики на сайтах публічних бібліотек України, які розвиваються як складні інформаційно-бібліотечні системи і повнотекстові бази даних, створення мультимедійних та віртуальних бібліотек, генерування повнотекстових розширених електронних каталогів. Метою дослідження є аналіз сформованих публічними бібліотеками України краєзнавчих електронних ресурсів як пріоритетного напрямку їхньої діяльності.

ТЕОРЕТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ

Роль бібліотек у продукуванні масивів наукових знань та організації доступу до них, представленні електронних ресурсів у системі наукових комунікацій, у тому числі формуванні ЕБ на основі повнотекстового розширення електронних каталогів, всебічно презентовано Г. Шемаєвою (2008). Місце електронних інформаційних ресурсів у глобальних культурних обмінах розглянуто Ю. Половинчак (2013), зокрема, через призму сучасних бібліотек як «установ пам'яті» з оцифрування фондів та їхньої участі у формуванні електронної культури українців.

Актуальному питанню створення оптимальної організаційної моделі поповнення розподіленого фонду та ресурсу Національної електронної бібліотеки України присвячено розвідки А. Соляник (2013а, 2013б). Національну електронну бібліотеку дослідниця вважає сукупністю розподілених гетерогенних колекцій онлайн- та офлайн-документів, які поєднані в єдину систему безвідносно до їх фізичного місцезнаходження та юридичної належності завдяки спільній ідеології структуризації й доступу. Вчена акцентує увагу на унормуванні на законодавчому рівні комплектування Національної електронної бібліотеки України обов'язковим примірником, інтернет-документами та організації корпоративної взаємодії українських бібліотек щодо формування їх розподіленого ресурсу.

На прикладі сформованих ресурсів на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек України Л. Трачук (2015) дослідила співвідношення понять «електронна бібліотека» та «електронна колекція». Так, науковиця робить висновок, що цифрова колекція, яка структурно складається з повних текстів документів та їх бібліографічних описів, має навігацію і пошук документів за їх формальними

ознаками, посилання на джерело при цитуванні та експорті інформації з фонду, може називатися електронною бібліотекою.

На прикладі найбільш значущих вже сформованих українських електронних бібліотек О. Кізян (2019) визначила поняття «електронна бібліотека», її основні функції та призначення. Так, з огляду на різні форми подання, термін «цифрова бібліотека» дослідниця вважає точнішим, на відміну від терміна «електронна бібліотека», адже всі документи, які зібрані і зберігаються у цій бібліотеці, попередньо вже оцифровані, тобто носять цифровий, дискретний характер.

Удослідженні В. Ковпак проаналізовано документні ресурси ЕБ через виокремлення доступних прецедентних текстів документних комунікацій із тематичних підбірок як окремий вид аналітичних документів, а електронну бібліотеку – як інформаційного посередника, що зберігає і надає доступ до цифрових документів. На переконання вченої, упровадження цього потужного інтелектуального капіталу в інформаційно-аналітичну діяльність сприятиме його перетворенню на інформаційний ресурс сучасного суспільства, що формує документно-інформаційну супермагістраль для поєднання документальних ресурсів як в Україні, так і за межами нашої країни (Ковпак, 2022).

І. Бірюкова на прикладі реалізації цифрових проєктів Одеської національної наукової бібліотеки (ОННБ) довела, що на сучасному етапі розвитку культурно-просвітницької діяльності суттєво активізувалося впровадження інноваційних форм роботи з використанням інформаційно-комп'ютерних технологій. Кожен із цих напрямів реалізується через цифрові бібліотечні проєкти, які відповідають усім основним функціям соціокультурної діяльності, зокрема: інформаційно-просвітницькій, пізнавальній, культурно-виховній, комунікативно-організаційній, практично-дійовій, розважальній, естетичній, творчій, релаксаційній тощо (Бірюкова, 2020).

У сучасних умовах важливого значення набуває упровадження корпоративної бібліотечної взаємодії та на її основі – інтеграція в єдиний соціокомунікаційний простір електронних ресурсів із краєзнавства, адже це безпосередньо залежить від тих змін, які нині відбуваються в українському суспільстві. Як наголошує М. Кузнецова (2010), «провідними принципами в новій моделі комунікативного середовища має стати конструктивна співпраця бібліотек регіону...» (с. 25). Дослідницею детально проаналізовано процеси корпоративного формування й надання доступу до регіональних електронних ресурсів, продуктів і послуг, а також визначено їх складники.

Інтенсивний розвиток цифрових бібліотечних проєктів відкриває додаткові можливості, розширює шляхи у реалізації завдань українських публічних бібліотек із забезпечення широкого доступу користувачів до краєзнавчих ресурсів і максимально повного розкриття їхнього інформаційного потенціалу. Цифровізація та медіатизація інформації актуалізує питання доступу користувачів до електронного контенту. Є. Забіянов (2021) довів, що в умовах зростаючої потреби у формуванні і зміцненні регіональної та національної ідентичності все більшої ваги набувають вивчення та популяризація історико-краєзнавчого ресурсу і забезпечення доступу до нього, а також інтеграція цієї інформації в освітні та дозвілєві практики дітей і молоді.

Проаналізовано систему краєзнавчих бібліотечних ресурсів в електронному середовищі дослідницею О. Дікуною (2020). Особливу увагу акцентовано на створенні електронних бібліографічних посібників із краєзнавства, а також об-

ґрунтовано необхідність налагодження корпоративної взаємодії у краєзнавчій діяльності бібліотек.

Таким чином, визначення ролі і місця електронних бібліотек, зокрема як вагомих складників краєзнавчих інформаційних ресурсів на сайтах публічних бібліотек України, вивчення специфіки їхнього функціонування набувають особливої актуальності у сучасних умовах.

Мета статті – проаналізувати формування краєзнавчих електронних ресурсів як пріоритетний напрям діяльності публічних бібліотек України.

МЕТОДИ І МАТЕРІАЛИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічну основу статті становили загальнонаукові принципи об'єктивності і системності, комплексності та усебічності пізнання. Використання формально-логічного і соціально-комунікаційного підходів сприяли досягненню поставленої мети.

Аналіз попередніх публікацій переконує, що проблема розвитку сучасної бібліотеки загалом та формування електронних інформаційних ресурсів зокрема постійно перебувають у центрі уваги бібліотекознавців, саме їхні теоретичні концепції становлять методологічну основу дослідження.

Провідні науковці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського постійно розглядають проблемні питання функціонування бібліотек у системі сучасних інформаційних комунікацій та удосконалення технологій їхньої діяльності на основі комп'ютеризації і цифровізації, що знайшло відображення у ґрунтовних монографіях («Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства» (Онищенко та ін., 2011); «Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток» (Онищенко та ін., 2013); «Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань» (Василенко та ін., 2017)).

У лютому 2023 р. відбулася координаційна нарада за участю представників Міністерства культури та інформаційної політики України, Української бібліотечної асоціації, Державної архівної служби України, провідних фахівців українських бібліотек, музеїв та архівів. На цій зустрічі було обговорено започаткування Національної електронної бібліотеки України за підтримки ЮНЕСКО та ІФЛА (Наукова бібліотека Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, 2023).

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою проєкту із започаткування Національної електронної бібліотеки України є захист культурного надбання українського народу та держави Україна у частині документальної спадщини, яка зберігається в інституціях пам'яті по всій країні (архівах, бібліотеках, музеях тощо) шляхом її оцифрування та створення надійної системи зберігання й доступу до цифрових копій документів (об'єктів) через всесвітню мережу інтернет на довготривалій основі (Наукова бібліотека Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, 2023).

Упродовж 2023 р. спеціально сформована група провідних фахівців під керівництвом Міністерства культури та інформаційної політики України вивчатиме досвід провідних бібліотек світу у створенні електронних бібліотек національно-

го рівня, а також досвід і можливості українських бібліотек, архівів, музеїв, бізнесу. Також паралельно Українською бібліотечною асоціацією у тісній співпраці з фахівцями ЮНЕСКО буде підготовлено Концепцію Національної електронної бібліотеки України, розроблено Положення та Регламент роботи, Дорожню карту і на основі цього визначено орієнтовний бюджет проєкту. Наразі йде підготовка проєкту Закону України «Про Національну електронну бібліотеку України» (Наукова бібліотека Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, 2023).

У провідних країнах уже створені й функціонують потужні ЕБ національно-го рівня на базі національних книгозбірень, які інтегрують інформаційні ресурси всіх бібліотек, музеїв та архівів країни. Ці потужні системи акумулюють величезну кількість документів-свідчень трансформування певного народу у націю саме на цих історичних землях. Також бібліотеки, музеї, архіви мають у своїх фондах рідкісні і цінні джерела, доступ до яких обмежено через їх, у тому числі, незадовільний фізичний стан, а створення цифрових копій таких об'єктів – дійовий механізм їхнього збереження та надання вільного доступу 24/7 через мережу інтернет всім охочим.

Таким чином, створення національного ресурсу документальної пам'яті нації для всіх провідних країн світу стало ще й політичним свідченням історичного розвитку певної держави, її культури, науки, освіти, що містить інформацію про джерела інтелектуального надбання цього народу та його внесок у світову скарбницю. Також це є реальною можливістю як для збереження оригінальних об'єктів для нащадків, так і налагодження доступу до них усім користувачам незалежно від їхньої кількості та місцезнаходження.

На нашу думку, призначення електронної бібліотеки – надання користувачу повних текстів документів і всього спектра функціональних можливостей роботи з ними у поєднанні з тією інформацією, яка подана в інших форматах, зокрема, зображення, звуку, анімації, відео. Саме здатність накопичувати і надавати доступ через глобальну мережу інтернет до документів різного формату, обсягу, якості – вагома перевага електронних бібліотек, контент яких дозволяє виокремити чільні процеси, основні тенденції та перспективні зміни у суспільстві крізь призму пріоритетності загальноцивілізаційних принципів та динамізму розвитку бібліотеки як унікального соціального інституту.

Доречно наголосити, що основними напрямками діяльності публічних бібліотек є формування, зберігання та обслуговування користувачів усім спектром наявних у фонді документально-інформаційних ресурсів. Краєзнавство у публічних бібліотеках України було і залишається унікальною і важливою сферою діяльності як невід'ємний фактор збереження славетної історії та рідкісних надбань самобутньої культури нашого народу, невичерпне джерело формування національної самоповаги та ідентичності українців у вихорі буремних суспільно-політичних подій. Виходячи із зазначеного, найважливішими напрямками краєзнавчої роботи українських публічних бібліотек у контексті сьогодення є:

- формування, зберігання та використання фонду місцевих (краєзнавчих) документів;
- формування, ведення та використання краєзнавчого довідково-бібліографічного апарату;

– створення системи краєзнавчих бібліографічних посібників, баз даних та бібліотечно-бібліографічне обслуговування щодо надання краєзнавчо-інформаційних ресурсів користувачам.

Українські бібліотекарі не стоять осторонь світових тенденцій інтеграції ресурсів та впроваджують у життя цікаві проекти з формування краєзнавчих ресурсів в електронні бібліотеки на базі як своїх фондів, так і через корпоративні об'єднання, які у перспективі мають стати складниками Національної електронної бібліотеки України.

У листопаді 2011 р. наказом Міністерства культури України було затверджено концепцію нового інтегрованого ресурсу – «Електронна бібліотека «Культура України», який формується на сайті Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого та орієнтований на задоволення освітніх, наукових і довідкових потреб користувачів. Очікуваний результат – інтеграція писемної культури українського народу у європейський та світовий інформаційний простір, зміцнення культурних зв'язків і формування позитивного іміджу нашої країни у світі; забезпечення рівних можливостей доступу всіх категорій населення до досягнень національної культури та мистецтва; надання користувачам якісно нових умов роботи на базі інтегрованих інформаційних ресурсів бібліотек, музеїв, інших культурних установ з єдиної точки доступу; створення електронних копій друкованих документів задля збереження культурного надбання, яке накопичили фонди бібліотек та інших культурних закладів країни, для їхнього фізичного збереження; підвищення ефективності використання документів, всебічного розкриття фондів бібліотек, музеїв, інших закладів культури з питань культури і мистецтва; можливості працювати одночасно багатьом користувачам із певним документом. Сьогодні кількість документів у «Електронній бібліотеці «Культура України» налічує близько 14 тис. та представляє краєзнавчий ресурс усіх регіонів України (Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, б.д.).

Отже, ця ЕБ є комплексною інформаційною системою, де документи зберігаються і використовуються тільки в електронній формі, єдиний інтерфейс доступу до електронних документів (тексти, зображення тощо) забезпечується програмними засобами з однієї точки. У перспективі цей потужний ресурс має стати вагомим складником НЕБ України.

З 2018 р. Одеською національною науковою бібліотекою за сприяння Українського культурного фонду реалізуються потужні інноваційні проекти «Старовинна гравюра – національне надбання України» (Одеська національна наукова бібліотека, 2018) та «Скарби України: цифрова колекція книжкових пам'яток у фонді Одеської національної наукової бібліотеки» (Одеська національна наукова бібліотека, 2019), які забезпечують віддалений доступ до найцінніших раритетів із фонду цієї найстарішої публічної книгозбірні країни.

Великий проект цифрової бібліотеки «Скарби України: цифрова колекція книжкових пам'яток у фонді Одеської національної наукової бібліотеки» має на меті оцифрувати й забезпечити відкритий віддалений доступ до понад 200 тис. рідкісних книжкових пам'яток, що зберігаються у фонді ОННБ. Всі ці документи становлять виняткову цінність з огляду на презентативність української історії, культури, науки. Всі вони підлягають занесенню до Державного реєстру національного культурного надбання, що у подальшому сприятиме збереженню та популяризації

культурної спадщини українського народу, слугуватиме забезпеченню освітніх, наукових, культурних, просвітницьких, дозвіллевих потреб користувачів.

Роботи з формування ЕБ ОННБ розподілено на кілька етапів. Перший етап передбачає оцифрування видань українською мовою 1801–1922 рр. незалежно від території їх друку, а також тих видань, які побачили світ у період 1801–1860 рр. на території сучасної України. Подальші роботи з поповнення цифрової бібліотеки здійснюватимуться відповідно до «Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання» (Міністерство культури України, 2016).

Треба зазначити, що ЕБ ОННБ програмно пов'язана з електронним каталогом – базою даних, яка містить повнотекстові електронні версії видань самої книгозбірні, документів з електронних носіїв, які були отримані книгозбірнею як обов'язковий примірник або від авторів, тощо. Отже, ЕБ ОННБ – це інтегрована інформаційна система, яка включає фонд електронних ресурсів самої книгозбірні, каталог на цей фонд та комплекс апаратно-програмних засобів, котрі підтримують функціонування інформаційно-пошукової системи (Бірюкова, 2020). У подальшому цей ресурс слугуватиме створенню страхового фонду книжкових пам'яток, поширенню інформації про культурне надбання України, стане вагомим складником НЕБ України та прискорить інтеграцію надбань українського народу у світовий культурний простір.

Нині на сайтах публічних бібліотек України формуються електронні бібліотеки, які акумулюють краєзнавчі електронні ресурси, що у подальшому також інтегруються у НЕБ України. До прикладу, на сайті Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія (ДЮНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія) функціонує «Краєзнавча електронна бібліотека», яка налічує 738 е-видань, а кількість переглядів цього ресурсу становить понад 860 тис. (Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, б.д.б). Каталог ЕБ включає 23 рубрики, зокрема, «Історія. Історичні науки» (зібрано 500 документів), «Періодика» (125), «Економіка. Економічні науки» (120), «Видання ДЮНБ» (91), «Правознавство» (96), «Бібліотекознавство» (29) та ін. Виділено персональні рубрики видатних українських діячів Катеринославщини – письменника Адріана Кашенка (представлено 9 прозових творів автора про героїку Запорізької Січі); історика, археолога, етнографа, фольклориста, лексикографа, письменника, дослідника історії українського козацтва, музеєзнавця Дмитра Івановича Яворницького (17); археолога, краєзнавця, мецената і громадського діяча Олександра Миколайовича Поля (7). На сторінці ЕБ окремо представлено найзапитованіші книги та нові надходження до колекції. ДЮНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія також формує ЕБ «Колекції», де представлено 406 електронних книг, а кількість переглядів – понад 265 тис. (Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, б.д.а). Для зручного пошуку цей ресурс розподілено на 23 рубрики, також є можливість пошуку за назвою та автором документа.

Фонд електронної бібліотеки Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки формується «з електронних документів, які характеризуються краєзнавчим змістом, територіальною ознакою та місцевим авторством» (Хмель-

ницька обласна універсальна наукова бібліотека, б.д.), складається з двох колекцій: «Власні видання бібліотеки» і «Краєзнавчі видання». Усього до ЕБ входить 534 е-видання, які вже мають понад 5 тис. переглядів із різних куточків світу.

Електронна бібліотека краєзнавчих видань Тернопільської обласної універсальної наукової бібліотеки – це корпоративний проект повнотекстових електронних документів із краєзнавства (книги, періодика, дисертації, автореферати тощо), яка нині налічує 908 е-видань (Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека, б.д.). У формуванні ЕБ беруть участь: Наукова бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка, редакція енциклопедичного довідника «Тернопільщина», ТОВ «Мандрівець», редакція журналу «Літературний Тернопіль», Державний архів Тернопільської області, Головна редакційна колегія науково-документальної серії книг «Реабілітовані історією» та інші.

Отже, інформаційні технології, які нині залучені і широко використовуються публічними бібліотеками України, істотно впливають на:

- оптимізацію обміном краєзнавчою інформацією;
- забезпечення доступності наявних ресурсів;
- підвищення рівня збереження документів та інформації;
- удосконалення краєзнавчого фонду публічної бібліотеки через поповнення

відповідними ресурсами.

Надання вичерпної інформації через формування власних інформаційних ресурсів і забезпечення доступу до них, організація доступу до інших ресурсів за допомогою перехресних посилань, розміщення інформації про них на сайтах партнерів – все це забезпечує всебічну доступність краєзнавчих ресурсів публічних бібліотек нашої країни. Організація багатоаспектного доступу до краєзнавчих ресурсів, у тому числі через інтегровану систему «Національна електронна бібліотека України», – це, на наше переконання, найперспективніший шлях подальшого розвитку цього напрямку роботи публічних бібліотек. Адже важливим складником дослідження краєзнавства на сучасному етапі є відкриття і введення у науковий та суспільний обіг невідомих раніше широкому загалу архівних матеріалів, розкриття фондів музеїв і бібліотек, місцевих товариств охорони пам'яток історії та культури (Прокопенко, 2015).

Сучасні принципи організації інформації потребують впровадження нових підходів до управління бібліотечно-інформаційними ресурсами та сервісами на основі інтеграції розподілених інформаційних масивів, налагодження ефективної координації і розбудови дійового міжбібліотечного співробітництва. Надзвичайно важливо сьогодні для української бібліотечної спільноти об'єднатися та сформувати широке партнерство бібліотек країни, де особливе місце посяде розвиток спільних проектів, які націлені на формування національного інформаційного простору як вагомого складника європейського та світового інформаційного середовища (Клименко & Сокур, 2020).

ВИСНОВКИ

Нагальним питанням для всіх публічних бібліотек України є управління краєзнавчими електронними ресурсами. Саме тому надзвичайно важливо зосередити увагу на питаннях формування зведених електронних каталогів, розробці меха-

нізму інтеграції електронних бібліотек та підготовці єдиного плану оцифрування видань із краєзнавства. З огляду на це, важливо забезпечити дійову координацію та комунікацію також із підготовки єдиного плану чинних і запланованих проєктів, визначення стратегії та вироблення практичних рекомендацій подальшого розвитку публічних бібліотек України.

Об'єднання всіх електронних бібліотек країни в інтегровану корпоративну систему «Національна електронна бібліотека України» сприятиме у подальшому як оптимізації витрат на її формування, так і підвищить ефективність організації комунікаційних процесів. Завдяки створенню цього інтерактивного цифрового простору з'являться ширші можливості реалізації різних моделей функціонування інформаційного простору країни, у тому числі бібліотек, архівів, музеїв. Ця нова інноваційна парадигма передбачає електронну, сервісну та партнерську моделі роботи. Також це слугуватиме зміцненню почуття єдності з усім інформаційним співтовариством, підносить мотивацію зробити свій внесок у розбудову бібліотечної сфери.

СПИСОК БІБЛІОГРАФІЧНИХ ПОСИЛАНЬ

- Бірюкова, І. (2020). Цифрові проєкти як складова культурно-просвітницької діяльності Одеської національної наукової бібліотеки. *Записки історичного факультету*, 31, 72–85. <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2020.31.220037>
- Василенко, О. М., Добко, Т. В., Зайченко, Н. Я., Каліберда, Н. Ю., Кириленко, О. Г., Клименко, О. З., Коваль, Т. М., Литвинова, Л. А., Лобузїна, К. В., & Самохіна, Н. Ф. (2017). *Інформаційно-комунікаційна діяльність наукових бібліотек в умовах розвитку суспільства знань* [Монографія]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002187>
- Дікунова, О. А. (2020, 15–19 червня). Формування системи бібліографічних електронних ресурсів з краєзнавства (на прикладі бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету). В *Сучасні завдання та пріоритети діяльності бібліотек вищих навчальних закладів: шлях інновацій* [Матеріали конференції] (с. 38–45). Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет». <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29401>
- Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія. (б.д.а). *Електронна бібліотека «Колекції»*. <https://www.lib.dp.ua/?do=collections>.
- Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первочителів слов'янських Кирила і Мефодія. (б.д.б). *Краєзнавча електронна бібліотека*. Взято 10 березня 2023 з <https://www.lib.dp.ua/?do=collections>.
- Забянов, Є. (2021). Краєзнавчі електронні ресурси в освітньому процесі. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*, 8, 74–90. Взято 10 березня 2023 з <https://www.lib.dp.ua/?do=fullkr>
- Кізян, О. І. (2019, 25 вересня). Електронні бібліотеки України як джерелознавча база наукових досліджень. В *Бібліотека в умовах сучасності і конструювання майбутнього* [Матеріали конференції]. Вінницька обласна універсальна наукова бібліотека імені К. А. Тімірязєва. https://library.vn.ua/Konf2019/texts/6_1.htm
- Клименко, О. З., & Сокур, Е. Л. (2020). Проектная деятельность национальных библиотек Украины в эпоху цифровизации. *Elmi əsərlər*, 2(11), 69–74. <http://www.manuscript.az/elmies/espdf/ES2-2020.pdf>

- Ковпак, В. (2022). Документальні ресурси електронної бібліотеки в стратегічному документно-комунікаційному процесі формування когнітивно-інформаційного суспільства. *Вісник Книжкової палати*, 1, 33–42. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1\(306\).33-42](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1(306).33-42)
- Кузнецова, М. (2010). Регіональні електронні ресурси: від корпоративного створення до використання у соціально-комунікаційному середовищі ОУНБ. *Вісник Книжкової палати*, 8, 25–29. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2010_8_10
- Міністерство культури України. (2016, 14 червня). *Про затвердження Порядку відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань до Державного реєстру національного культурного надбання* (Наказ № 437). Верховна Рада України. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-16#Text>
- Наукова бібліотека Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного. (2023, 21 лютого). *Проект створення Національної електронної бібліотеки України*. <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/projekt-stvorennja-nacionalnoji-elektronnoji-biblioteku-ukrajiny/>
- Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого. (б.д.). *Електронна бібліотека «Культура України»*. Взято 10 березня 2023 з <https://elib.nlu.org.ua/>
- Одеська національна наукова бібліотека. (2018, 23 листопада). *Старовинна гравюра – національне надбання України*. https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=2247
- Одеська національна наукова бібліотека. (2019, 30 вересня). *Скарби України. Презентація проекту*. http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=2579
- Онищенко, О. С., Горовий, В. М., Попик, В. І., Половинчак, Ю. М., Костенко, Л. Й., Горенко, Т. М., Ворошилов, О. В., Кулаковська, Т. Л., Індиченко, Г. В., Бондаренко, Д. В., & Вербицький, С. Ю. (2013). *Інформатизація і модернізація соціокультурної сфери суспільства: взаємодія та розвиток* [Монографія]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003168>
- Онищенко, О. С., Дубровіна, Л. А., Горовий, В. М., Попик, В. І., Лобузін, К. В., Самохіна, Н. Ф., Каліберда, Н. Ю., Добко, Т. В., Солоіденко, Г. І., Кулаковська, Т. Л., Чуприна, Л. А., Матвійчук, А. В., Кудінов, М. О., & Яременко, Л. М. (2011). *Електронні інформаційні ресурси бібліотек у піднесенні інтелектуального і духовного потенціалу українського суспільства* [Монографія]. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002172>
- Половинчак, Ю. (2013). Бібліотеки в культурних взаємодіях цифрової епохи. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*, 35, 302–317. http://nbuv.gov.ua/UJRN/nrnbuimviv_2013_35_31
- Прокопенко, Л. І. (2015, 23 квітня). Бібліотечне краєзнавство у контексті сьогодення: історико-культурні аспекти. В *Бібліотека XXI століття: перспективи та інновації* [Матеріали конференції] (с. 155–158). Видавничий центр КНУКіМ. <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Z-tezy.pdf>
- Соляник, А. (2013а). Корпоративна взаємодія як основа реалізації функцій Національної електронної бібліотеки. В *Короленківські читання 2012. Взаємодія та партнерство бібліотек у регіональному інформаційному просторі* [Матеріали конференції] (с. 18–25). Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка. http://eprints.rclis.org/18805/1/solanyk_elib.pdf
- Соляник, А. (2013б). Обов'язковий примірник мережевого документа як гарантована форма постачання Національної електронної бібліотеки. *Бібліотечний вісник*, 6, 25–29. http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2013_6_8
- Тернопільська обласна універсальна наукова бібліотека. (б.д.). *Учасники проекту «Електронна бібліотека краєзнавчих видань Тернопільської області»*. Взято 10 березня 2023 з <https://library.te.ua/elektronna-biblioteka/utchastniki-proektu/>

- Трачук, Л. (2015). Електронні бібліотеки та колекції документів на сайтах обласних універсальних наукових бібліотек України. *Вісник Книжкової палати*, 7, 33–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkr_2015_7_11
- Хмельницька обласна універсальна наукова бібліотека. (б.д.). *Положення про Електронну бібліотеку Хмельницької ОУНБ*. Взято 10 березня 2023 з <http://www.ounb.km.ua/contract/index.php>
- Шемаєва, Г. В. (2008). *Електронні ресурси бібліотек України в системі наукових комунікацій* [Монографія]. Харківська державна академія культури.

REFERENCES

- Biriukova, I. (2020). Tsyfrovі proiekty yak skladova kulturno-prosvitnytskoi diialnosti Odeskoi natsionalnoi naukovoі biblioteki [Digital projects as a component of cultural and educational activity of Odesa National Scientific Library]. *Paper of Faculty of History*, 31, 72–85. <https://doi.org/10.18524/2312-6825.2020.31.220037> [in Ukrainian].
- Dikunova, O. A. (2020, June 15–19). Formuvannia systemy bibliografichnykh elektronnykh resursiv z kraieznavstva (na prykladi biblioteki Kryvorizkoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu) [Formation of the system of bibliographic electronic resources for local history (on the example of the library of the Kryvyi Rih State Pedagogical University)]. In *Suchasni zavdannia ta prioryety diialnosti bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv: shliakh innovatsii* [Modern tasks and priorities of higher education libraries: the way of innovation] [Proceedings of the Conference] (pp. 38–45). State University "Uzhhorod National University". <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/29401> [in Ukrainian].
- Dnipropetrovska oblasna universalna naukova biblioteka im. Pervouchyteliv slovianskykh Kyryla i Mefodiia. (n.d.a). *Elektronna biblioteka "Kolektsii"* [Electronic library "Collections"]. Retrieved March 10, 2023, from <https://www.lib.dp.ua/?do=collections> [in Ukrainian].
- Dnipropetrovska oblasna universalna naukova biblioteka im. Pervouchyteliv slovianskykh Kyryla i Mefodiia. (n.d.b). *Kraieznavcha elektronna biblioteka* [Local history electronic library]. Retrieved March 10, 2023, from <https://www.lib.dp.ua/?do=fullkr> [in Ukrainian].
- Khmelnyska oblasna universalna naukova biblioteka. (n.d.). *Polozhennia pro Elektronnu biblioteku Khmelnytskoi OUNB* [Regulations on the Electronic Library of the Khmelnytskyi RUSL]. Retrieved March 10, 2023, from <http://www.ounb.km.ua/contract/index.php> [in Ukrainian].
- Kizian, O. I. (2019, September 25). Elektronni biblioteki Ukrainy yak dzhereloznavcha baza naukovykh doslidzhen [Electronic libraries of Ukraine as a source knowledge base of scientific research]. In *Biblioteka v umovakh suchasnosti i konstruiuvannia maibutnoho* [Library in the conditions of modernity and construction of the future] [Proceedings of the Conference]. Vinnytska oblasna universalna naukova biblioteka imeni K. A. Timiriazieva. https://library.vn.ua/Konf2019/texts/6_1.htm [in Ukrainian].
- Klimenko, O. Z., & Sokur, E. L. (2020). Proektnaya deyatel'nost' natsional'nykh bibliotek Ukrainy v epokhu tsifrovizatsii [Project activities national libraries of Ukraine in the age of digitalization]. *Elmi asarlār*, 2(11), 69–74. <http://www.manuscript.az/elmies/espdf/ES2-2020.pdf> [in Russian].
- Kovpak, V. (2022). Dokumentalni resursy elektronnoi biblioteki v stratehichnomu dokumentno-komunikatsiinomu protsesi formuvannia kohnityvno-informatsiinoho suspilstva [Documentary resources of the electronic library in the strategic document-communication process of formation of the cognitive-information society]. *Bulletin of the Book Chamber*, 1, 33–42. [https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1\(306\).33-42](https://doi.org/10.36273/2076-9555.2022.1(306).33-42) [in Ukrainian].
- Kuznietsova, M. (2010). Rehionalni elektronni resursy: vid korporativnoho stvorennia do vykorystannia u sotsialno-komunikatsiinomu seredovyshchi OUNB [Regional electronic

- resources: from corporate creation to use in the social and communication environment of the RUSL]. *Bulletin of the Book Chamber*, 8, 25–29. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2010_8_10 [in Ukrainian].
- Ministry of Culture of Ukraine. (2016, June 14). *Pro zatverdzhennia Poriadku vidboru rukopysnykh knyh, ridkisnykh i tsinnykh vydan do Derzhavnogo reiestru natsionalnoho kulturnoho nadbannia* [On approval of the Procedure for selection of manuscripts, rare and valuable publications to the State Register of National Cultural Heritage] (Order No. 437). Verkhovna Rada of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0936-16#Text> [in Ukrainian].
- Natsionalna biblioteka Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. (n.d.). *Elektronna biblioteka "Kultura Ukrainy"* [Electronic library "Culture of Ukraine"]. Retrieved March 10, 2023, from <https://elib.nlu.org.ua/> [in Ukrainian].
- Naukova biblioteka Tavriiskoho derzhavnogo ahrotekhnolohichnoho universytetu imeni Dmytra Motornoho. (2023, February 21). *Proiekt stvorennia Natsionalnoi elektronnoi biblioteki Ukrainy* [Project to create the National Electronic Library of Ukraine]. <http://www.tsatu.edu.ua/biblioteka/projekt-stvorennja-nacionalnoji-elektronnoi-biblioteki-ukrajiny/> [in Ukrainian].
- Odesa National Scientific Library. (2018, November 23). *Starovynna hraviura – natsionalne nadbannia Ukrainy* [Ancient engraving – national heritage of Ukraine]. https://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=2247 [in Ukrainian].
- Odesa National Scientific Library. (2019, September 30). *Skarby Ukrainy. Prezentatsiia proektu* [Treasures of Ukraine. Presentation of the project]. http://odnb.odessa.ua/view_post.php?id=2579 [in Ukrainian].
- Onyshchenko, O. S., Dubrovina, L. A., Horovyi, V. M., Popyk, V. I., Lobuzina, K. V., Samokhina, N. F., Kaliberda, N. Yu., Dobko, T. V., Soloidenko, H. I., Kulakovska, T. L., Chupryna, L. A., Matviichuk, A. V., Kudinov, M. O., & Yaremenko, L. M. (2011). *Elektronni informatsiini resursy bibliotek u pidnesenni intelektualnoho i dukhovnoho potentsialu ukrainskoho suspilstva* [Electronic information resources of libraries in raising the intellectual and spiritual potential of Ukrainian society] [Monograph]. Vernadsky National Library of Ukraine. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002172> [in Ukrainian].
- Onyshchenko, O. S., Horovyi, V. M., Popyk, V. I., Polovynchak, Yu. M., Kostenko, L. Y., Horenko, T. M., Voroshylov, O. V., Kulakovska, T. L., Indychenko, H. V., Bondarenko, D. V., & Verbytskyi, S. Yu. (2013). *Informatyziatsiia i modernizatsiia sotsiokulturnoi sfery suspilstva: vzaemodiia ta rozvytok* [Informatisation and modernisation of the socio-cultural sphere of society: interaction and development] [Monograph]. Vernadsky National Library of Ukraine. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0003168> [in Ukrainian].
- Polovynchak, Yu. (2013). Biblioteki v kulturnykh vzaemodiiah tsyfrovoy epokhy [Libraries in cultural interactions of the digital age]. *Academic Papers of the Vernadsky National Library of Ukraine*, 35, 302–317. http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2013_35_31 [in Ukrainian].
- Prokopenko, L. I. (2015, April 23). Bibliotechne kraieznavstvo u konteksti sohodennia: istoryko-kulturni aspekty [Library local history in the context of the present: historical and cultural aspects]. In *Biblioteka XXI stolittia: perspektyvy ta innovatsii* [Library of the 21st century: perspectives and innovations] [Proceedings of the Conference] (pp. 155–158). KNUKiM Publishing Center. <http://lib.knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2014/12/Z-tezy.pdf> [in Ukrainian].
- Shemaieva, H. V. (2008). *Elektronni resursy bibliotek Ukrainy v systemi naukovykh komunikatsii* [Electronic resources of Ukrainian libraries in the system of scientific communications] [Monograph]. Kharkiv State Academy of Culture [in Ukrainian].
- Solianyuk, A. (2013a). Korporatyvna vzaemodiia yak osnova realizatsii funktsii Natsionalnoi elektronnoi biblioteki [Corporate interaction as a basis for implementing the functions of the National Electronic Library]. In *Korolenkivski chytannia 2012. Vzaemodiia ta*

- partnerstvo bibliotek u rehionalnomu informatsiinomu prostori* [Korolenko readings 2012. Interaction and partnership of libraries in the regional information space] [Materialy konferentsii] (pp. 18–25). Kharkiv Korolenko State Scientific Library. http://eprints.rclis.org/18805/1/solanyk_elib.pdf [in Ukrainian].
- Solianyuk, A. (2013b). Obov'iazkovyi prymirnyk merezhevoho dokumenta yak harantovana forma postachannia Natsionalnoi elektronnoi biblioteky [Mandatory copy of a network document as a guaranteed form of supply of the National Electronic Library]. *Bibliotechnyi visnyk*, 6, 25–29. http://nbuv.gov.ua/UJRN/bv_2013_6_8 [in Ukrainian].
- Ternopil'ska oblasna universalna naukova biblioteka. (n.d.). *Uchasnyky proektu "Elektronna biblioteka kraieznavchyykh vydan Ternopil'skoi oblasti"* [Participants of the project "Electronic library of local history publications of the Ternopil region"]. Retrieved March 10, 2023, from <https://library.te.ua/elektronna-biblioteka/utchasnyky-proektu/> [in Ukrainian].
- Trachuk, L. (2015). Elektronni biblioteky ta kolektsii dokumentiv na saitakh oblasnykh universalnykh naukovykh bibliotek Ukrainy [Electronic libraries and document collections on the websites of regional universal scientific libraries of Ukraine]. *Bulletin of the Book Chamber*, 7, 33–37. http://nbuv.gov.ua/UJRN/vkp_2015_7_11 [in Ukrainian].
- Vasylenko, O. M., Dobko, T. V., Zaichenko, N. Ya., Kaliberda, N. Yu., Kyrylenko, O. H., Klymenko, O. Z., Koval, T. M., Lytvynova, L. A., Lobuzina, K. V., & Samokhina, N. F. (2017). *Informatsiino-komunikatsiina diialnist naukovykh bibliotek v umovakh rozvytku suspilstva znan* [Information communication work of scientific libraries in terms of social knowledge development] [Monograph]. Vernadsky National Library of Ukraine. <http://irbis-nbuv.gov.ua/everlib/item/er-0002187> [in Ukrainian].
- Zabiiianov, Ye. (2021). Kraieznavchi elektronni resursy v osvithnomu protsesi [Local historical e-resources in the educational process]. *Ukrainian Journal on Library and Information Science*, 8, 74–90. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.8.2021.247586> [in Ukrainian].

UDC 027.022(477):[002.1:908]:004

Liudmila Prokopenko,
*PhD in Culturology, Associate Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts
(Kyiv, Ukraine)
e-mail: lyudmila976@ukr.net
ORCID: 0000-0003-0657-4550*

LOCAL KNOWLEDGE ELECTRONIC RESOURCES DEVELOPMENT AS A PRIORITY FIELD OF UKRAINIAN PUBLIC LIBRARIES ACTIVITY

The aim of the article is to analyze the formation of local knowledge electronic resources as a priority field of public libraries activity in Ukraine.

Research methods of the article grounded on general scientific principles of objectivity and systematicity, complexity and comprehensiveness of knowledge. The use of formal-logical and social-communication approaches contributed to the achievement of the set goal.

Scientific novelty consists in substantiating the importance of intensifying the work on the formation of local knowledge electronic resources by Ukrainian public book collections, which will become an important component of the National Electronic Library of Ukraine in future.

Main conclusions. Management of local knowledge electronic resources is an urgent issue for all public libraries of the country. That is why it is extremely important to focus attention on the questions of forming consolidated electronic catalogs, elaborating a mechanism for electronic libraries integration, and preparing a unified plan for digitization of local history publications. Nowadays, it is necessary to ensure an effective coordination and communication between the leading libraries of the state for the preparation of a single plan of current and planned projects, definition of the development strategy, and provision of practical recommendations for the further formation of local knowledge electronic resources. The unification of all electronic libraries of the country into an integrated corporate system “The National Electronic Library of Ukraine” will contribute to the optimization of costs for its formation in future, as well as increase the effectiveness of communication processes organization. Thanks to the creation of this interactive digital space, there will occur more opportunities for implementing various models of the country’s information space functioning, including libraries, archives, and museums. This new innovative paradigm involves electronic, service and partnership models of work. It will also cause to strengthening the sense of unity with the entire information community, increase motivation to contribute to the development of the library sphere.

Keywords: local knowledge electronic resources; local history activity of Ukrainian public libraries; The National Electronic Library of Ukraine; digitalization; partnership; public libraries; digitization.

Стаття надійшла до редакції 29.03.2023 р.